

VOORAF

DICK DE JONG

Deze nieuwsbrief is geschreven in een door de Coronacrisis ontstane huisarrest-situatie. Vreemd om zo ineens in je vrijheid te worden beperkt. Oké, het is een intelligente manier, die we volgen (aldus onze minister-president). Maar dat maakt het niet minder voelbaar. Voelbaar heeft overigens twee kanten: een positieve en een negatieve. De positieve kant is dat je eindelijk eens toekomt aan dat ene boek dat je al lang wilde lezen. En in mijn geval maak ik dankbaar gebruik van de extra tijd om de vele stapels, die ik al mijn hele leven om me heen verzamel uit te zoeken en te sorteren.

Onlangs hoorde ik op de tv een gezaghebbend iemand zeggen, dat wat ons nu overkomt ons ook weer leert wat stilte is. Dat we ook zonder massa's andere mensen en zonder herrie gelukkig kunnen zijn. Daar moeten we maar eens heel goed over nadenken.

U allen wens ik veel leesplezier en vooraf een goede gezondheid toe.

COLUMN

HENK BOVEKERK SR

KUNST?

Wordt de kitsch van opoe ooit nog kunst? Die prangende vraag houdt me bezig. Langs de soms wonderlijke wegen van erfenissen staat de rode bolvormige vaas (doorsnede 20 cm) generaties later bij mij op de kast. De bol wordt afgesloten met een 'ijzeren' deksel, doorsnee 9 cm.

De pot stond bij grootmoe op de tafel voor het raam. Links het fraaie buikige kabinet, geflankeerd door de buffetkast met veel glimmend glas. Aan de andere kant een driehoekig hoog kastje.

Als jongetje mocht ik met de pot spelen, dus zal de waarde toen ook al niet hoog zijn ingeschat. Opoe bewaarde er knoopjes en andere kleine dingen in. Kwam ik er als kind dan kieperde ik de pot steeds leeg en deed vervolgens alles er weer in.

Kitsch of kunst? In elk geval tegen de honderd jaar oud. De kunstenaar (ik vind het kunst!) heeft helaas zijn naam en jaartal nergens op het aardewerk aangebracht.

REACTIES

De maart-editie 2020 leverde meer reacties op dan gemiddeld. Kennelijk benutten de lezers het 'thuis blijven'. Natuurlijk is het altijd leuk om reacties te krijgen. Deze keer ook een goede tip voor een artikelenreeks: het rundvee. Dat gaat goed komen.

Dezer dagen de streek doorkruisend ervaren we dat haastige (of hazige) spoed niet goed is: heel wat verkeersslachtoffers!

DIGITALISERINGSPROJECT = BEELDBANK

INLEIDING

Zoals bekend heeft B&E AKV momenteel een groot project onder handen. De officiële naam daarvan is: digitaliseringsproject. In feite gaat het om het digitaliseren van foto's van boerderijen, zodat ze via de website kunnen worden bekeken. inderdaad een stevig project, dat heel wat omvangrijker is dan in eerste instantie gedacht. In dit artikel geven we een uitleg en illustreren dat met binnen het project gemaakt fotomateriaal.

Van boven naar beneden:
Arkel, Bleskensgraaf en Papendrecht

VRAGEN

Met enige regelmaat krijgt het bestuur van B&E AKV de vraag wat het project digitalisering nu precies is. Ondanks dat we voorafgaand meerdere keren melding hebben gemaakt van het project, over inhoud en belangrijkheid, is dit kennelijk niet overal gedaald. Zelfs zijdelings betrokkenen stelden dergelijke vragen. Op zo'n moment denk je: 'wat doen wij verkeerd?' Nou, verkeerd is hier niet het juiste woord. Het probleem zit hem in het woord digitalisering. Dat is een containerbegrip¹. Een overkoepelende naam, waaronder veel verschillende elementen kunnen thuishoren. Feitelijk zou in ons geval de naam Actualisatie Beeldbank beter zijn, maar dat staat niet sexy. En past het niet binnen de normen van de huidige samenleving. We moeten tenslotte ook nog eens voldoen aan de eisen van de subsidieregeling, nodig om dit project te kunnen realiseren.

BELEIDSPLAN

Het nieuwe beleidsplan legt nadrukkelijk ook een link met dit project. Daar staat bij werkkerrein:

- De uiterlijke verschijningsvorm van de hoofdebouwen, karakteristieke bijgebouwen, en specifieke inrichtingsdetails.
- Structuur en inrichting van erf, de tuin, akker, boomgaard en slootpatroon.
- De boerencultuur, -werk, -leven, -werktuigen, -gereedschappen.

Om dat werkkerrein te kunnen behappen, zijn foto's en andere afbeeldingen onontbeerlijk.

HET PROJECT

De aanleiding tot het project is de behoefte om van alle boerderijen in het werkgebied van B&E AKV een foto, een afbeelding, te hebben. Als je ergens over praat is het prettig om in beeld te hebben waar het over gaat. Een adres of een beschrijving zegt alleen de ingewijden iets. Bovendien heeft het zien van een plaatje van het betreffende object het voordeel dat je echt weet waar het over gaat. We kennen allemaal de uitdrukking 'een beeld zegt meer dan duizend woorden'. Juist dat geeft aan waarom er foto's nodig zijn, willen we als B&E AKV onze doelstellingen kunnen halen.

Van links naar rechts: Bergambacht, Schoonhoven en Stolwijk.

¹ Van Dale: Een begrip zonder scherp afgebakende betekenis waaraan de taalgebruiker zelf nader invulling kan geven en dat op veel verschillende toestanden, gebeurtenissen of zaken wordt toegepast.

Om hier praktische invulling aan te kunnen geven is aansluiting gezocht bij een subsidieregeling, die het Erfgoedhuis Zuid-Holland was overeengekomen met het prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland. Op die manier kon er een project van worden gemaakt wat de slagingskans en levensvatbaarheid zeker ten goede kwam. Dat project is erop gericht om van elke boerderij een of meer foto's te – laten – maken en die te bundelen in een grote beeldbank.

WAAROM

De primaire doelstelling van de stichting B&E AKV is behoud en ontwikkeling van de boerderijen in het werkgebied. In stand houden wat er is en als het moet de niet meer als boerenbedrijf in gebruik zijnde boerderij begeleiden naar een nieuwe functie. En dan een in zijn omgeving (het omringende landschap in het landelijk gebied) passende functie. Daarbij ook nog eens rekening houdend met de gebouwen die er zijn, de duurzaamheid en nog meer factoren.

Van boven naar beneden:
Everdingen, Kedichem en
Leerbroek.

Dat vinden van een nieuwe functie is belangrijk, omdat er boerenbedrijven stoppen. De samenleving om ons heen ontwikkelt zich. Er is een streven naar steeds meer en alsmaar sneller. B&E AKV wil daar op inspelen. Niet alleen waar het gaat om oude historische bebouwing (in de bewoningslinten), maar ook voor de nieuwe boerderijen (vaak in ruilverkavelingslinten, maar ook elders). Om dat gedegen te kunnen doen moet je weten waar je over praat. Een goed gefundeerd advies of het voorbereiden van besluitvorming gebeurt in de praktijk nogal eens vanachter een bureau. Logisch, want vaak ontbreekt het aan voldoende menskracht om overal voor het veld in te gaan. Een plaatje van het betreffende object is dan een eerste vereiste. Datzelfde plaatje is van groot belang voor andere doeleinden. Om de streek te presenteren voor het publiek: mensen van hier, maar ook toeristen, bestuurders van elders enzovoorts.

FOTO'S

Door de foto's te bundelen in een beeldbank en die op de website te zetten, ontstaat er een mogelijkheid voor iedereen om ze te gebruiken waarvoor ze zijn bedoeld: waarnemen. In feite is er sprake van twee soorten foto's: die voor de beeldbank (een per boerderij of per adres) en meerdere voor het fotoarchief. Zo kan het secretariaat van B&E AKV op verzoek naast de beeldbankfoto soms ook nog ander fotomateriaal verstrekken. In dat fotoarchief bevinden zich soms ook foto's van hoe de oude situatie was.

Nu waren er al twee beeldbanken: een van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden en een van de Krimpenerwaard. Beide beeldbanken waren toe aan een actualisatie. Sommige foto's waren gedateerd. Andere foto's lieten te weinig zien van de directe omgeving van de boerderij. Er waren foto's bij van al lang gesloopte boerderijen. Maar – ook heel belangrijk – alle nieuwe boerderijen moesten worden toegevoegd. Die ontbraken vrijwel geheel. De beeldbank was vooral gericht op de oudere boerderij en dan veelal alleen het hoofdgebouw.

VRIJWILLIGERS

Vanaf de zomervakantie van 2019 is een aanzienlijke groep vrijwilligers aan de slag gegaan met het fotograferen van boerderijen. Enkele oproepen hadden uiteindelijk een resultaat van 36 fotografen. Een aantal van hen is intussen afgehaakt of heeft het werk tijdelijk moeten stopzetten. Met elkaar hebben de vrijwilligers intussen een groot aantal boerderijen gefotografeerd. Om het werk mogelijk te maken heeft Paul Eikelenboom ook heel veel werk verzet. Hij zorgde voor lijsten van boerderijen, per plaats en per weg of straat: een paar duizend objecten in het hele werkgebied van de Alblasserwaard, de Krimpenerwaard en de Vijfheerenlanden. Bij elkaar tellen we in het totale gebied 2.456 te fotograferen objecten. Van 1.056 ervan is intussen een foto beschikbaar. Dat betekent dat er nog 57% moet worden gefotografeerd. We gaan de komende tijd ons richten op wat nog moet.

Van links naar rechts: Streefkerk, Berkenwoude en Hei- en Boeicop.

WAAR HET OM GAAT

Niet alleen een foto vanaf de openbare weg (als er geen mensen of andere herkenbare zaken, zoals kentekens van auto's of specifieke aankondigingen, zoals 'te koop', mag dat altijd), maar zo mogelijk ook van wat er zich naast of achter de boerderij bevindt. Bij een beoordeling of overweging, welke dat ook mag zijn, is het veelal van belang dat er een totaalbeeld is. Dat een object kan worden gezien in zijn directe omgeving. Het gaat echter wel altijd om de buitenkant. Maar ook om details die zich aan die buitenkant bevinden, als die van cultuurhistorische of elementaire waarde zijn. Voor zover mogelijk of nodig wordt er ook ene beschrijving gevraagd en kunnen de fotografen als ze daar de gelegenheid voor hebben, gegevens van eigenaren en of bewoners noteren.

STAND VAN ZAKEN

Op dit moment is een groot aantal foto's beschikbaar. Foto's van een actueler situatie dan in de vorige beeldbank. Foto's die in de vorige ontbraken. Maar ook wel meer foto's per boerderij. Van de voorkant, de beide zijkanten, soms wat er naast of achter staat. Maar we zijn er nog niet. Een aantal fotografen heeft al aangegeven wel door te willen om de nu nog ontbrekende boerderijen in beeld te brengen. Van dat aanbod maken we natuurlijk heel graag gebruik. Een aantal van hen is ook nu aan het werk. Er zijn ook nieuwe fotografen welkom, want er moet nog best veel gebeuren.

HOE NU VERDER

Op dit moment kun je prachtige foto's maken, maar er zijn enkele problemen. De bladeren komen weer aan de bomen, zodat het zicht op veel zaken wordt weggenomen. Er is door de ernstige omstandigheden waarin we ons bevinden sprake van een quarantaine. Weliswaar vrijwillig, maar laten we ons gezonde verstand gebruiken en even niet doen wat niet beslist moet. Binnenkort gaat er een verzoek uit naar het Prins Bernhardcultuurfonds Zuid-Holland en het Erfgoedhuis Zuid-Holland, om de afwikkelingen en afrekening van het project met minstens een jaar te mogen verlengen. Dan hoeven we niet eind 2020 klaar te zijn, maar hebben we nog een heel jaar extra. Voor de kwaliteit van het fotoarchief en van de beeldbank van groot belang.

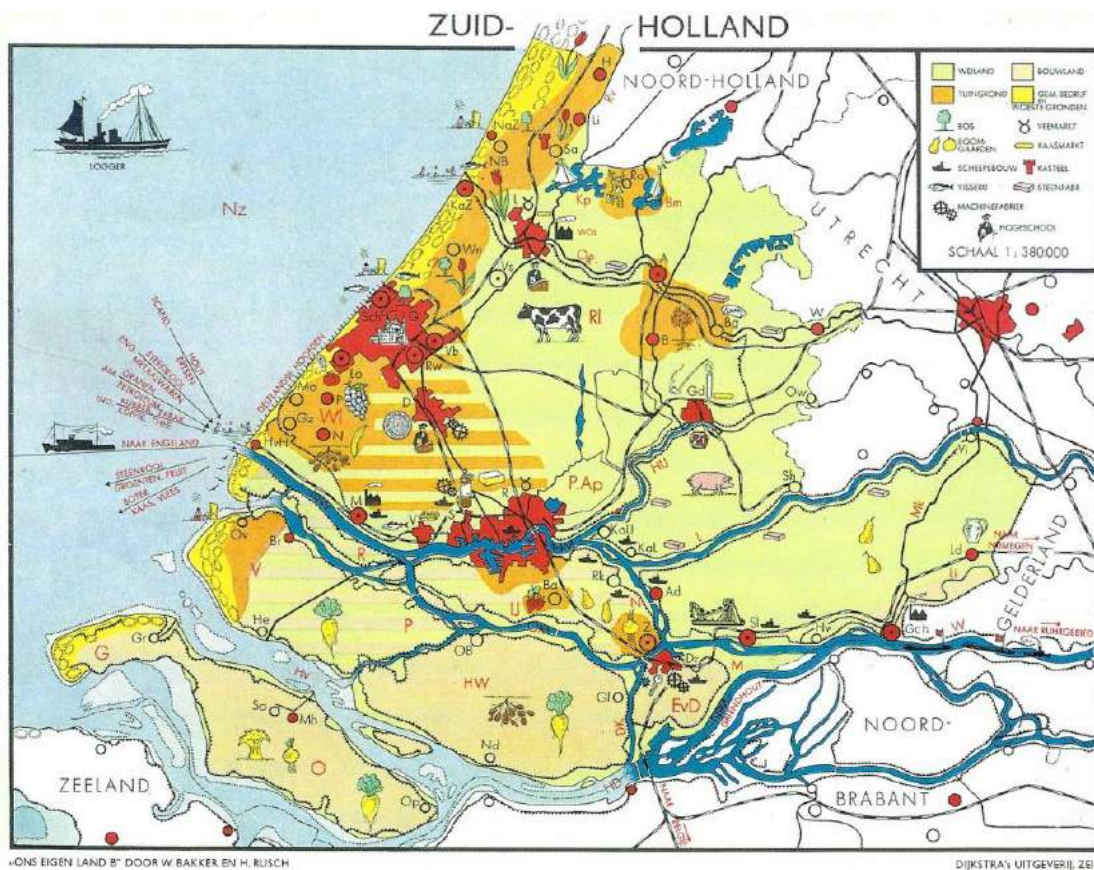

De rietdekker is gekomen.

CURSUS WAARD OM TE WETEN

Zoals bekend is functioneert er in de gemeente met diezelfde naam een Historisch Collectief Molenlanden. Een platform waarbinnen zes historische verenigingen samenwerken. Een fantasieus initiatief!² Een krachtige daad om de cultuurhistorie de plek te geven die deze verdient, want veelal hangt deze bij de plaatselijke politiek er teveel bij.

Op initiatief van het Gebiedsplatform Alblasserwaard-Vijfheerenlanden heeft dit collectief een cursus ontwikkeld, waarbij naast de SIMAV, Natuur- & Vogelwacht Alblasserwaard en de Archeologische Werkgemeenschap ook B&E AKV is betrokken. Twee van de acht lessen (archeologie en mobiliteit) zijn verzorgd door onze vertegenwoordiger hierin Dick de Jong.

Over mobiliteit gesproken...

WERKGROEP VAG

Op zo'n schuur moeten we zuinig zijn.

Wat moet hiermee, als de boer zou stoppen?

² Zo iets zou meer moeten gebeuren, zegt Dick de Jong, voorzitter van het Historisch Overleg Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, een platform waarbij alle historische verenigingen zijn aangesloten.

Het onderwerp Vrijkomende Agrarische Bebouwing wordt niet alleen als project door B&E AKV onderhouden, we zijn ook vertegenwoordigd in een werkgroep die de Gemeenten Molenlanden adviseert in het maken van beleid voor boerderijen in het buitengebied. Samen met het gebiedsplatform A-V en met LTO Noord afdeling A-V. Op dit moment is er een einddocument in voorbereiding, waarvan wordt gehoopt dat de inhoud ook door andere gemeenten in de regio wordt overgenomen.

BOERDERIJEN IN DE KRIMPENERWAARD

INLEIDING

In het februari-nummer is gestart met 'het verhaal', zoals het in 1969 verscheen in het boek De Krimpenerwaard van Catharina L. van Groningen. Hier het vervolg.

AFSCHEIDING

Het erf, dat ter plaatse werf genoemd wordt, is vanaf de weg toegankelijk via een hek en - als er water voor het erf langs loopt - een brug of dam. Door de verbreding van de opritten, nodig voor de zwaardere machines en wagens, hebben de oude bruggen en de hekken in veel gevallen geheel of gedeeltelijk het veld moeten ruimen. Er zijn nog wel oude voorbeelden te vinden. Ooit stonden er soms teksten op de hekken of de hekpalen, zoals Festina Lente (Haast u langzaam), Vaders Wensch. Een van de markantste hekken staat aan de Provinciale Weg Oost 83

in Haastrecht bij de boerderij Gansen Burgh. Dit hek bestaat uit twee gemetselde hekpijlers met verdiept veld, afgedekt met een geprofileerde hardstenen dekplaat. Op de friezen is de naam 'Gansen Burgh' vermeld. Op iedere pijler staat een zwemmende gans op een golf.

Links Gansen Burgh.

ERF EN TUIN

De inrichting van het erf vertoont een min of meer vaste ordening. Naast de boerderij, langs de oprit, staat vaak een stenen schuur als paarden- en wagenstalling. Moes-, bloementuinen en een boomgaardje liggen voor of opzij van de boerderij. Achter de boerderij is plaats voor de hooiberg of -schuur en een of meer veestallen. Voor de boerderij staan, ter wering van de zon in (kaas)kamer en melkkelder, leibomen, meestal linden, die zich soms langs de zijgevel voortzetten als begeleiding van de oprit. Bij de zuivelbedrijven waren koele ruimtes van essentieel belang voor het goedhouden van de melk en de kaas. Bovendien fungeerden de bomen als bescherming tegen storm. Ook hield het wortelstelsel de fundering en het opgaande muurwerk droog.

De moes- en bloementuin en soms ook de boomgaard, zijn vanouds afgezet met heggen (haagbeuk en liguster) en/of houten of ijzeren toegangshekjes om het (pluim)-vee uit de tuin te weren. De heggen dienen daarbij ook om dekens te kloppen. Hekken en heggen zijn in een snel tempo verdwenen om incidenteel plaats te maken voor modernere, minder onderhoud vragende afrastreringen.

Langs de Vlist is het smalle gedeelte vóór de boerderij nogal eens met grind bedekt. Er staan veelal leibomen voor de gevel. Tuinen voor de boerderij komen daar niet veel voor, omdat de ruimte ontbreekt.

In Bergambacht daarentegen, langs bijvoorbeeld Bovenberg en Tussenlanen, liggen de boerderijen minder strak tegen de weg aan. Daar is wel plaats voor een wat uitgebreidere tuin voor de voorgevel. Hier vindt men dan ook formele tuinen, met buxus omzoomde perken in cirkels, vierkanten of andere meetkundige figuren, waarin doorgaans eenjarige geplante zijn.

BIJGEBOUWEN

Naast de opritten en achter de boerderij staan stalgebouwen, wagenschuren, beide in een enkel geval gecombineerd met zomerhuizen, hooischuren of hooibergen. Over het algemeen zijn dergelijke gebouwen en bouwwerkjes eenvoudig van uitvoering: zij hebben meestal een rechthoekige plattegrond, zijn eenbeukig en liggen onder een zadeldak. Al naar gelang de functie zijn zij opgetrokken van steen, een combinatie van steen en hout (stalling) of uitsluitend van hout (hooiberging).

Een voorbeeld van een boenhok met lessenaarsdak.
Tekening van een boerderij te Rietveld bij Woerden.
Aquarel van J. Verheul Dzn.

Een hooiberg staat van oudsher direct achter de boerderij op zeer korte afstand van de achtergevel. Tussen de berg en de middelste deeldeur kan een klinkerpad lopen. In een enkel geval is er tussen hooiberg en deeldeur een verbindingsportaal of hooihokje aangebracht tegen de tocht en de nattigheid. De constructies van de hooibergen hebben drie, vier of vijf roeden, waarlangs de kap bewogen wordt. De roeden zijn van ijzer of beton. Hooibergen met eiken palen zijn verdwenen uit de Krimpenerwaard. De beweegbare kap van de hooiberg is oorspronkelijk met riet gedekt; in veel situaties is deze later door golfplaten vervangen. Op de kadastrale minuutkaarten van de dorpen, die voor de Krimpenerwaard in de jaren 1828-1829 tot stand kwamen, zijn de boerderijen met hun bijgebouwen en de plaatsen van de hooibergen weergegeven. Op die kaarten ziet men dat hooibergen vrijwel ontbreken bij de boerderijstroken langs de Lekdijk (Ammerstol, Opperduit, Schuwacht), Zuidbroek, Tussenlanen en 's-Heeraartsberg (= Bovenberg). Het hooi werd daar niet in bergen maar in grote houten, vaak tweebeukige schuren opgestald, waar tevens veestalling was. Dergelijke schuren zijn doorgaans in een latere fase aan de boerderij vast gebouwd. Helaas zijn de afgelopen vijftig jaar veel van zulke schuren afgebroken of ingekort. Langs de rivier de Hollandsche IJssel ziet men aan of vlak bij de dijk nog wel eenbeukige houten schuren op stenen voet bij de boerderijen staan.

Catharina L. van Groningen (wordt vervolgd)

De ooievaar heeft het maar druk met eigen en andermans kinderen...

Ooievaar
Lepelaar
Takkendief
Ooievaar heeft de kindertjes lief
Ooievaar, lepelaar
Heb je een lief klein kindje klaar
Breng dan bij mijn moertje
Een zusje of een broertje

ADVERTENTIES & OPROEPEN

 <p>KOOL & VAN DEN TOREN</p> <p><i>Dé makelaardij van de Alblasserwaard</i></p> <p>Dorpestraat 65a 2969 AD Oud-Alblas +31(0)4-691566 • info@koolvandentoren.nl</p> <p>www.koolvandentoren.nl</p>	<p><u>OPROEPEN</u></p> <p>De redacteur van deze nieuwsbrief, Dick de Jong, stelt het bijzonder op prijs als iemand informatie wil aandraagen voor een volgende uitgave. Uiteraard het liefst digitaal aanleveren: djtekst@planet.nl. Ook illustratiemateriaal (foto's, tekeningen e.d.) zijn van harte welkom.</p>
--	--

 <p>Lakerveld ingenieurs- & architectuurbureau</p> <p>herbestemming, restauratie, renovatie & nieuwbouw</p> <p>Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos</p>	
---	---

Redactie en samenstelling: **TEKSTWERK & CO** - Bureau Tekstwerk | Dick de Jong | djtekst@planet.nl | 06-22845889

<p>BOERDERIJ & ERF</p> <p>alblasserwaard – krimpenerwaard - vijfheerenlanden</p>	<p>secretariaat: Sluis 57 2964 AT Groot-Amers 0184-661425 of 06-53759618 secretariaat@boerderijnerf.nl www.boerderijnerf.nl</p>
---	--

VOORAANKONDIGING

Op de vorige editie reageerde een lezer met het idee eens wat te schrijven over de koeien in de streek, de soorten en rassen en mogelijk ook andere bijzonderheden en kenmerken. Daar willen we de volgende keer mee starten. Daarom hier alvast de voor sommigen mogelijk bekende stamboeklijst van de onvolprezen J. le Franço van Berkhey, uit zijn 'Natuurlijke Historie van 1811.

